

1988: Στάσεις των κατοίκων του Δήμου Αθηναίων ως προς το σύνδρομο της επίκτητης ανοσο-ανεπάρκειας και τους προσβεβλημένους

Ι. Χλιαουτάκης,¹
Χ. Δαρβίρη,¹
Γ. Θεοδωρακοπούλου,²
Σ. Λάμπρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Η παρούσα μελέτη διεξήχθη με σκοπό να εξετασθούν οι στάσεις του πληθυσμού απέναντι στο ΣΕΑΑ και τους προσβεβλημένους από αυτό. Μελετήθηκε αρχικά ένα δείγμα 1552 ατόμων, από το οποίο επιλέχθηκαν 271 άτομα για να λάβουν μέρος σε πρόγραμμα αγωγής υγείας. Αργότερα, επιχειρήθηκε μια δεύτερη μελέτη αξιολόγησης ενδεχόμενων αλλαγών στις στάσεις αυτών των ατόμων. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τις στάσεις των 271 αυτών ατόμων έτσι όπως αυτές καταγράφηκαν πριν την παρέμβαση αγωγής υγείας. Από την παραγοντική ανάλυση προέκυαν οι ακόλουθες στάσεις: (α) Έντονη αποστασιοποίηση από τους προσβεβλημένους, (β) στιγματισμός ορισμένων σεξουαλικών συμπεριφορών, κοινωνικών ομάδων και χώρων και (γ) δύο στάσεις που υποδεικνύουν φόβο ως προς το ΣΕΑΑ. *Ελληνική Επιθεώρηση Δερματολογίας Αφροδισιολογίας 1990, 1(Συμπλήρωμα):391-393.*

ABSTRACT. 1988: Athenians' attitudes towards AIDS and those affected. J. Chliaoutakis, C. Darviri, G. Theodorakopoulou, S. Lambrou. *Hellen Dermatol Venereol Rev 1990, 1(Suppl):391-393.* The present study conducted to examine public's attitudes toward persons infected by AIDS. 1552 individuals were initially included in the study. From the initial sample, 271 persons were selected to participate in a health education programme. Later, a second study was carried out to examine changes in their attitudes. This paper present participants' attitudes before the implementation of the programme. The factor analysis revealed four prevailing attitudes: (a) a strong distanciation from the infected persons, (b) the stigmat of specific sexual behaviour, social groups and placed and (c) two attitudes indicating fear toward AIDS.

¹ Τμήμα Επισκεπτών-Επισκεπτριών
Υγείας ΤΕΙ Αθηνών

² Εργαστήριο: «Μεθοδολογία Έρευνας-
Έρευνα» σε θέματα Υγείας

Το ΣΕΑΑ είναι, χωρίς αμφιβολία, η νόσος που προκάλεσε τα τελευταία χρόνια ποικίλες αντιδράσεις άγχους και ανησυχίας, αναμοχλεύοντας φόβους χιλιετιών και ταμπού για την επιδημία, την ομοφυλοφιλία και το θάνατο.¹⁻³ Οι τρόποι μεταδόσεώς του μέσω του αίματος και του σπέρματος παραπέμπουν στα συναισθήματα εκείνα που συνδέονται με την αγνότητα και τη βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή. Ως νέα πάθηση, το ΣΕΑΑ έγινε προνομιούχο αντικείμενο παρατήρησης των υφιστάμενων δεσμών ανάμεσα στη βιολογική, κοινωνική και ηθική τάξη.^{4,5}

Στην παρούσα εργασία, μελετώνται οι στάσεις που ο πληθυσμός υιοθετεί ως προς τους προσβεβλημένους από τον ιό του ΣΕΑΑ.

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Το 1988 μελετήθηκαν 1552 άτομα ηλικίας 16 – 49 ετών σε αντιπροσωπευτικά επιλεγμένο δείγμα στην περιοχή της πρωτεύουσας.⁶ Στη συνέχεια, από το δείγμα αυτό, επιλέχθηκαν με τυχαία κλήρωση για να μελετηθούν το 1990 271 άτομα στο Δήμο Αθηναίων. Με σκοπό να αξιολογηθούν ενδεχόμενες αλλαγές στη στάση τους, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί παρέμβαση αγωγής υγείας στα άτομα αυτά. Ως πρώτη παρέμβαση θεωρήθηκε η συζήτηση που επιδιωκόταν γύρω από τις κύριες πλευρές του ΣΕΑΑ, μετά από το πέρας της πρώτης συνεντεύξεως με όλα τα άτομα του αρχικού δείγματος. Η δεύτερη παρέμβαση έγινε μόνο στα 271 άτομα το Μάιο του 1989. Μελετήθηκαν οι κοινωνικές στάσεις που θα υιοθετούσε ο πληθυσμός του δείγματος στις ακόλουθες περιπτώσεις ερωτήσεων (παρουσιάζονται η θεματολογία και όχι η μορφολογία τους):

- Αντίδραση σε περίπτωση προσβολής ερωτικού συντρόφου
- Αντίδραση σε περίπτωση αιτήματος από τον ερωτικό σύντροφο για ιατρική εξέταση
- Αξιολόγηση του ΣΕΑΑ σε σχέση με τα υπόλοιπα προβλήματα στην Ελλάδα
- Σύνδεση ΣΕΑΑ με τουρισμό, ομοφυλόφιλους, ορισμένες περιοχές, περιθωριακά στοιχεία, άτομα με άμετρη σεξουαλική συμπεριφορά,
- Ενημέρωση των κέντρων λοιμωδών νοσημάτων για περιπτώσεις προσβεβλημένων
- Ενημέρωση του κοινού από το κράτος με καταλόγους για περιπτώσεις προσβεβλημένων
- Αναζήτηση ερωτικών συντρόφων των προσβεβλημένων και υποβολή τους σε εξετάσεις και θεραπείες
- Έξωση των προσβεβλημένων από τους χώρους κατοικίας τους
- Απόλυση των προσβεβλημένων από την εργασία τους

- Οδοντογιατροί και μετάδοση του ιού
- Δημιουργία κέντρων τύπου Σπιναλόγκας

Οι ερωτήσεις ήταν διαμορφωμένες σε κλίμακες στάσεων τύπου Lickert με πιθανές απαντήσεις «Συμφωνώ-Αδιαφορώ-Διαφωνώ».

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της παραγοντικής ανάλυσεως, για να συνοψισθούν οι βασικοί κοινωνικοί παράγοντες που ενυπάρχουν στις απαντήσεις των 271 ερωτώμενων του δείγματος, πριν από την παρέμβαση αγωγής υγείας σχετικά με την αντιμετώπιση των προσβεβλημένων από το ΣΕΑΑ.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση αυτή προέκυψαν τέσσερις παράγοντες. Στον πίνακα 1 φαίνονται τα βάρη με τα οποία σταθμίζονται οι υπό μελέτη μεταβλητές στους τέσσερις αυτούς παράγοντες.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Με βάση τους συντελεστές που παρουσιάζονται στην ανωτέρω ανάλυση, ο 1ος παράγοντας συνδέεται στενά με την αποδοχή της απολύσεως και της εξώσεως των προσβεβλημένων, τη συγκατάθεση στην επαναλειτουργία κέντρων τύπου Σπιναλόγκας, τη δυνατότητα των κρατικών υπηρεσιών να καταρτίζουν καταλόγους με τα ονόματα των προσβεβλημένων για την ενημέρωση του κοινού και με την άνευ όρων υποστήριξη της απομονώσεως των προσβεβλημένων.

Επομένως, κοινωνιολογικά ο πρώτος παράγοντας μπορεί να μεταφραστεί σε έντονη αποστασιοποίηση, αφού οι στάσεις, που κατά δήλωσή τους οι ερωτηθέντες θα υιοθετούσαν, εκφράζονται κυρίως με τη λήψη κατασταλτικών μέτρων σε βάρος των προσβεβλημένων.

Ο δεύτερος παράγοντας συνδέεται με κοινωνικές στάσεις που αφορούν στην αντίληψη ότι είναι απαραίτητη η προληπτική εξέταση ορισμένων κοινωνικών ομάδων, στη θεώρηση των προσβεβλημένων ως ατόμων με άμετρη σεξουαλική συμπεριφορά, περιθωριακών, και στην παραδοχή ότι οι ομοφυλόφιλοι και ορισμένες περιοχές αποτελούν ιδιαίτερο κίνδυνο για την εξάπλωση του ΣΕΑΑ.

Ο παράγοντας αυτός μπορεί να μεταφραστεί σε κοινωνικό στιγματισμό, αφού οι στάσεις που υιοθετούνται διακατέχονται από προκατάληψη απέναντι σε άτομα, κοινωνικές ομάδες και συμπεριφορές, τις συνδέουν με το ΣΕΑΑ, χωρίς όμως να ζητούν την καταστολή τους.

Υπάρχει μια δυσκολία να ερμηνευθεί η διαφορά ανάμεσα στον τρίτο και τον τέταρτο παράγοντα. Μπορεί

Πίνακας 1. Βασικές κοινωνικές στάσεις απέναντι στους προσβεβλημένους από το ΣΕΑΑ. Αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης (Παράγοντες αποστασιοποίησης, στιγματισμού και φόβου).

Ερωτήσεις	Παράγων 1	Παράγων 2	Παράγων 3	Παράγων 4
- Κίνδυνος μόλυνσης από οδοντιατρική φροντίδα	0,036	-0,308	(0,448)	0,075
- Προσβολή ερωτικού συντρόφου και αντίδραση	-0,203	-0,103	0,223	(0,581)
- Αίτημα ερωτικού συντρόφου για ιατρική εξέταση	-0,154	0,030	(0,419)	-0,330
- Προληπτική εξέταση ορισμένων ομάδων ατόμων	-0,157	(0,596)	-0,138	0,432
- Αξιολόγηση ΣΕΑΑ ως προς άλλα προβλήματα	0,032	-0,136	0,130	(0,393)
- Ενημέρωση κέντρων λοιμωδών νοσημάτων για προσβεβλημένους	0,026	0,124	(0,569)	-0,096
- Αναζήτηση από γιατρούς των ερωτικών συντρόφων των προσβεβλημένων	0,096	0,016	(0,546)	0,030
- Απώλυση προσβεβλημένων	(0,807)	-0,015	0,047	-0,019
- Έξωση προσβεβλημένων	(0,737)	-0,049	0,023	-0,004
- Προσβεβλημένοι: άτομα με άμετρη σεξουαλική συμπεριφορά	0,353	(0,378)	0,063	-0,223
- Σύνδεση προσβεβλημένων με περιθώριο	0,483	(0,534)	0,011	0,025
- Κίνδυνος εξαπλώσεως ΣΕΑΑ εξαιτίας ομοφιλόφυλων	0,155	(0,498)	0,321	0,219
- Σύνδεση ΣΕΑΑ με ορισμένες περιοχές	0,168	(0,511)	0,283	-0,020
- Επανελετουργία κέντρων τύπου Σπιναλόγγας	(0,599)	0,035	0,312	0,107
- Κρατικές υπηρεσίες, κατάλογοι προσβεβλημένων	(0,614)	0,143	-0,002	0,045
- Υποστήριξη της απομονώσεως των προσβεβλημένων	(0,480)	0,005	0,142	0,248
- Κίνδυνος εξαπλώσεως ΣΕΑΑ εξαιτίας του τουρισμού	-0,026	0,026	0,093	(0,606)

Οι ερωτήσεις, των οποίων τα βάρη αναγράφονται εντός παρενθέσεων, συμμετέχουν περισσότερο στο συγκεκριμένο παράγοντα.

τελικά να ληφθεί ότι και οι δυο εκφράζουν φόβο των ερωτηθέντων απέναντι στο ΣΕΑΑ και συνεπώς οι απαντήσεις τους συνδέονται: (α) με θέματα που αφορούν άμεσα στην ασφάλεια τους (όπως η ενημέρωση των ΚΛΝ για κάθε περίπτωση προσβεβλημένου και η αναζήτηση από πλευράς γιατρών των ερωτικών συντρόφων των προσβεβλημένων για ενημέρωση, αφού το ΣΕΑΑ αξιολογείται ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στην ελληνική κοινωνία), (β) με θέματα που αφορούν άμεσα στην προσωπική τους ασφάλεια και φόβο (όπως διακοπή της ερωτικής σχέσεως σε περίπτωση που ο ερωτικός σύντροφος προσβληθεί και έλλειψη θάρρους για υποβολή σε ιατρικές εξετάσεις των ίδιων των ερωτωμένων).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας είναι επιβεβλημένη για να εξασφαλισθούν συναισθήματα ασφάλειας στον πληθυσμό και να απαλυνθούν οι στάσεις αποστασιοποιησεώς τους από τους προσβεβλημένους.

λεια στον πληθυσμό και να απαλυνθούν οι στάσεις αποστασιοποιησεώς τους από τους προσβεβλημένους.

Βιβλιογραφία

1. Pollak M. Le SIDA: une question de justice: Actions et Recherches Sociales 1988, 3:25-32
2. Conrad P. The social meaning of AIDS. Social Policy 1986, 17:51-56
3. Χλιαουτάκης Ι. Κοινωνιολογική προσέγγιση των στάσεων των κατοίκων της Δ. Αττικής απέναντι στους προσβεβλημένους από ΣΕΑΑ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 1990, 77:149-171
4. Bayer R. Ethical and social policy issues raised by HIV screening: the epidemic evolves and so do the challenges. Soc Sci Med 1989, 4:549-552
5. Walkey F et al. Attitudes to AIDS: a comparative analysis of a new and negative stereotype. Soc Sci Med 1990, 5:549-552